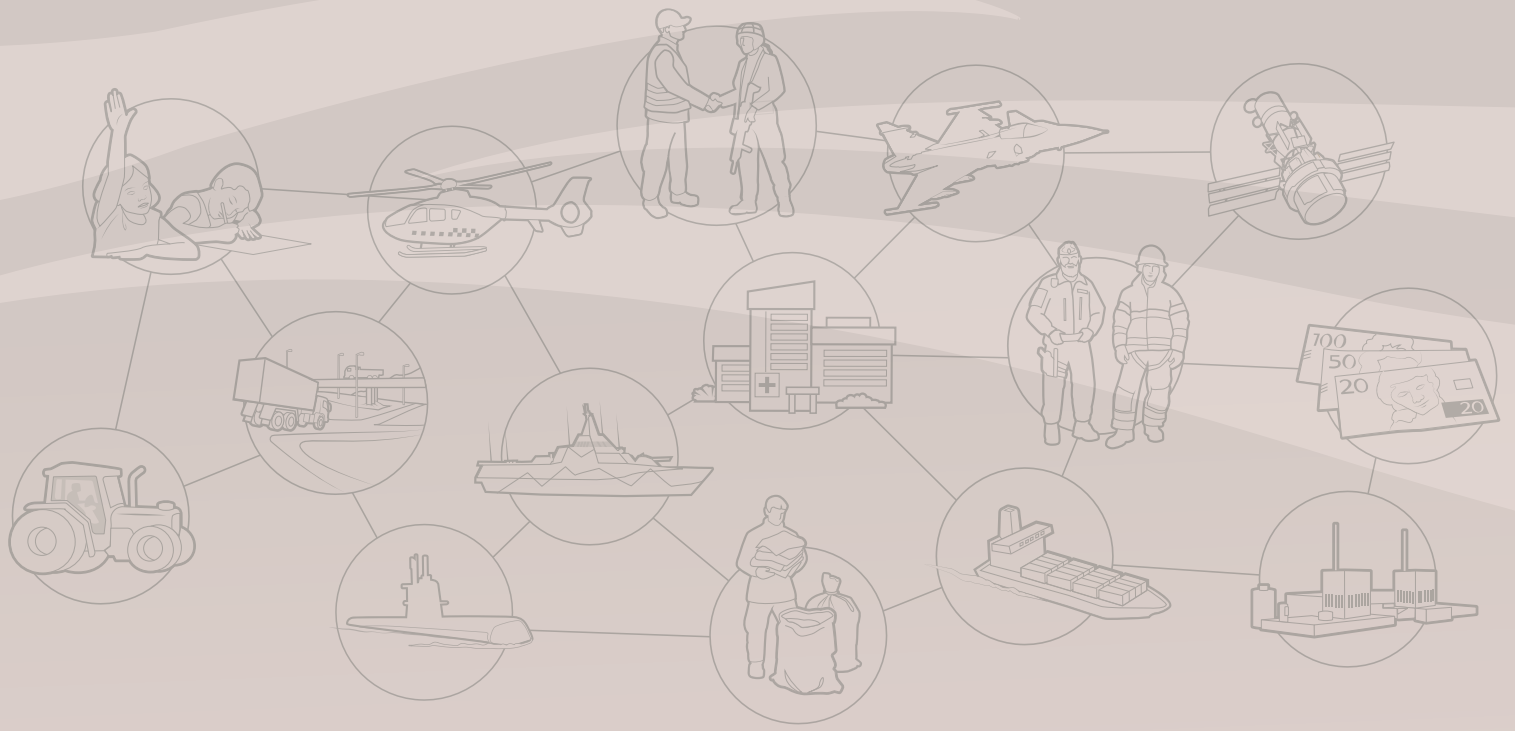

LÄRARHANDLEDNING TOTALFÖRSVARSKUNSKAP

TILLSAMMANS ÄR VI TOTALFÖRSVARET

FÖRSVARSMAKTEN

Regeringen har beslutat att totalförsvarskunskap ingår i ämnet samhällskunskap i gymnasieskolan med start höstterminen 2025. Detta utbildningspaket är framtaget av Försvarmakten i samverkan med Skolverket, Myndigheten för psykologiskt försvar, Plikt- och prövningsverket samt Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Utbildningspaketet är uppdaterat september 2024 och har en giltighetstid på tre år.

Författare: Robert Trupp Försvarmakten, Magnus Karnefors Försvarmakten, Anna Klockar Skolbyrå.
Ansvarig enhet: Högkvarteret Förvarsstaben
Materialkategori: Lokalt utbildningsmaterial
Digital plats för dokumentet: www.totalforsvarskunskap.se
Foton i boken: Försvarmakten
Produktionsid: 240824015
Formgivning & tryck: Försvarmakten FMLÖG Försörjning, Grafisk produktion

INNEHÅLL

Inledning	3	→ Se på kapitel 2 – motståndskraft, beredskap och försvarsvilja	22
Syfte	3	→ Arbeta med innehållet.....	22
Mål.....	3	Hot, kris och krig	22
Vad är totalförsvaret?	4	Samhällets beredskap – rymden	22
Skolans roll i totalförsvaret.....	4	Karta civilområden	23
Utbildningens delar	5	Ta reda på mer: civilområden.....	23
Övergripande lärandemål för utbildningspaketet.....	7	Exit ticket	24
Examensmål och ämnesplaner	7	Totalförsvarskunskap kapitel 3	25
Genomförande, utrustning och tidsåtgång	8	Innehåll	25
Målgrupp.....	9	Lärandemål	25
Struktur och upplägg – lektionsplaneringar	9	Innan ni startar.....	25
Kunskap efter genomförd utbildning	9	Intro ticket – skattning	25
Diplom.....	9	→ Se på kapitel 3 – Att förbereda sig för kris och krig.....	26
Kontakt	9	→ Arbeta med innehållet.....	26
Medverkande myndigheter:.....	10	Min beredskap.....	26
FAQ – Tillsammans är vi totalförsvaret	11	Hantera kriser	26
Totalförsvarskunskap kapitel 1.....	18	Larm och signaler.....	27
Innehåll.....	18	Var befann du dig senaste gången som VMA testades?	27
Lärandemål	18	Skyddsrum	27
Innan ni startar	18	Exit ticket	27
Intro ticket.....	18	Totalförsvarskunskap kapitel 4	28
→ Se på kapitel 1 – Sverige och våra allierade är värda att försvara.....	19	Innehåll.....	28
→ Arbeta med innehållet.....	19	Lärandemål	28
Kris och krig i samhället	19	Innan ni startar.....	28
Samhällsviktig verksamhet och samhällsfunktioner	20	Intro ticket.....	28
Exit ticket	20	→ Se på kapitel 4 – höjd beredskap.....	29
Totalförsvarskunskap kapitel 2	21	→ Arbeta med innehållet	29
Innehåll.....	21	Vad innebär de olika beredskapsnivåerna?	29
Lärandemål	21	Försvarsmaktens uppdrag samt Nato och vår gemensamma säkerhet	30
Innan ni startar.....	21	Ett starkt totalförsvaret	30
Intro ticket	21	Exit ticket	30

Totalförsvarskunskap kapitel 5	31
Information.....	31
Lärandemål	31
Innan ni startar.....	31
Intro ticket.....	31
→ Se på kapitel 5 – totalförsvarsplikten.....	31
→ Arbeta med innehållet.....	31
Att försvara Sverige, våra värden och våra allierade	31
Totalförsvarsplikten	32
Värnplikt	32
Jämför de olika pliktuppgifterna.....	32
Exit ticket	32
Fördjupning och extramaterial	33
Ställ om och använd det du kan	33
Demokratiska principer	33
Larmet går: högsta beredskap råder om Sverige är i krig	34

PM: Ett stärkt totalförsvar	34
Totalförsvarsplikt – scenarier.....	35
Krigsplacering	35
AI och cyber	35
Intervju i närområdet: hur förberedda är invånarna?	36
Frivilligorganisationer och totalförsvaret	36
Teman från utbildningen – informationsplansch ...	36
Avslutande reflektion	37
Examination	38
Förslag på provfrågor från utbildningspaketet	38
Frågor med kopplingar utanför utbildningspaketet	38
Förslag på examinationsuppgifter.....	39
Muntlig uppgift: Pod-Cast	39
Skrivuppgift: debattartikel.....	40
Skrivuppgift: beskrivande text – retorik	41

INLEDNING

Det finns ingen viktigare uppgift för staten än att värna Sveriges frihet, fred och säkerhet. Vem är du om Sverige attackeras? Den frågan inleder totalförsvarskunskapsutbildningen: *Tillsammans är vi totalförsvaret*. Utbildningen är i två delar. En digital utbildning indelad i fem kapitel som tillsammans behandlar olika teman inom totalförsvarskunskap. Utbildningen är skapad av Försvarsmakten i samverkan med Skolverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Myndigheten för psykologiskt försvar och Plikt- och prövningsverket. Den andra delen är ett interaktivt utbildningsspel i totalförsvaret med fokus på solidaritet. Materialet ger en tydlig helhetsbild av totalförsvarets uppgifter och syfte och visar hur var och en kan bidra och delta.

SYFTE

Sverige ska som nation kunna försvara sig och sina allierade i Nato mot ett väpnat angrepp med utgångspunkt i det kollektiva försvaret.¹

Försvaret av Sverige börjar vid Natos yttre gränser: Nordnorge via Baltikum ner till Medelhavet. Det här ställer krav på Sverige som nation. Natos stadgar ställer krav på att varje allierad ska kunna försvara sig självständigt². Det handlar om ett starkt totalförsvaret som består av militärt och civilt försvar tillsammans.

Denna utbildning ska ge kunskap och medvetenhet om totalförsvaret, och öka såväl individens försvarsvilja som samhällets motståndskraft vid kris och krig. Att öva och förbereda sig ökar vår förmåga att hantera utmaningar och motgångar. Den som är förberedd är bättre rustad för att stå stabil i en osäker omvärld. Sådan resiliens är bra för Sverige och för våra allierade. Fientliga aktörer, såväl statliga som icke-statliga försöker ständigt utnyttja det svenska samhällets sårbarheter för att uppnå sina mål. Detta ständigt pågående agerande som underminerar vår demokrati och våra samhällsfunktioner, kan sammanfattas under rubriken hybridhot. Det innefattar bland annat cyberangrepp, otillbörlig påverkan, ekonomiska påtryckningar, sabotageförsök och olovlig underrättelseinhämtning.

MÅL

Målsättningen med utbildningen är att skapa insikt, tillförsikt och handlingskraft hos våra elever så att de vet hur de ska agera i kris, och ytterst krig i samhället³. Det skapar ett starkt totalförsvaret och gynnar Sverige och våra allierade.

1 Uppgift till Försvarsmakten 1 april 2024

2 Nordatlantiska fördraget 4 april 1949 Artikel 3

3 Lag (1994:1809) om totalförsvarsplikt

VAD ÄR TOTALFÖRSVAR?

I fredstid är totalförsvaret den verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig.⁴ Totalförsvaret⁵ består av militärt försvar och civilt försvar⁶.

För att stärka landets försvarsförmåga kan beredskapen höjas. Höjd beredskap är antingen skärpt beredskap eller högsta beredskap. Under högsta beredskap är totalförsvaret all samhällsverksamhet som då ska bedrivas. Totalförsvaret är således inte en myndighet eller en enskild organisation.

Om Sverige är i krig råder högsta beredskap!

Det övergripande målet för totalförsvaret är att vara krigsavhållande. Totalförsvaret ska kunna försvara Sverige och våra allierade mot väpnat angrepp och värna vår och våra allierades säkerhet, frihet, självständighet och demokrati. Totalförsvaret ska också värna civilbefolkningen och säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna vid ett väpnat angrepp eller krig i vår omvärld. Verksamhet inom totalförsvaret ska kunna bedrivas enskilt och tillsammans med andra, inom och utom landet.

Det innebär att alla vi som lever och bor i Sverige måste vara beredda att göra vår del för att upprätthålla demokratin och friheten för oss själva och varandra. Att försvara och bevara vårt samhällsskick är en skyldighet som berör oss alla.

SKOLANS ROLL I TOTALFÖRSVARET

När skolan arbetar med teman som totalförsvaret⁷, motståndskraft och försvarsvilja gör det skillnad för Sverige, samtidigt som arbetet utgår från de styrdokument som reglerar uppdraget.

Skolan som samhällsviktig verksamhet behöver aktivt planera och förbereda roller och strategier för att kunna genomföra sitt uppdrag även vid krig eller krigsfara⁸. Skolans beredskapsplanering⁹ måste bygga på att skolan kan fortsätta, att det finns lärare, och att föräldrarna, som kanske är krigsplacerade någon annanstans, kan genomföra sitt uppdrag.

Det finns flera centrala frågor kopplat till detta: Är personalen krigsplacerad? Vilken personal är nödvändig för att verksamheten ska fortgå? Vad är absolut nödvändigt att utbilda i? Finns det, vatten, mat och förbrukningsmaterial, fungerar internet?

Arbeta strategiskt med en krigsorganisation som utgår från skolhuvudman och skolläring och låt temat lyftas in i planeringen.

Den här utbildningen kan användas som grund för att bygga kunskap och förståelse om totalförsvaret.

⁴ Lag (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap

⁵ Lag (1996:1470) om totalförsvaret och höjd beredskap

⁶ Civilt försvar är den civila verksamheten som myndigheter m.fl. vidtar för att förbereda Sverige för krig. Det civila försvaret ska ha förmåga att värna civilbefolkningen, säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna, upprätta en nödvändig försörjning, bidra till det militära försvaret förmåga vid väpnat angrepp, upprätthålla samhällets motståndskraft och bidra till att stärka försvarsviljan, bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar i samhället i fred samt med tillgängliga resurser bidra till förmågan att delta i internationella fredsfrämjande och humanitära insatser

⁷ Lag (1994:1809) om totalförsvarets plikt 1 § Totalförsvaret är en angelägenhet för hela befolkningen

⁸ Regeringen kan vid höjd beredskap besluta att aktivera:

Förordningen (1991:1195) om skolväsendet under krig och vid krigsfara

Förordningen (1991:1269) om verksamheten vid statliga skolor under krig och vid krigsfara

⁹ Ref: Skolverket.se Förskola och skola - en del av totalförsvaret

UTBILDNINGENS DELAR

All utbildning återfinns på www.totalforsvarskunskap.se

- Digital utbildning *Tillsammans är vi totalförsvaret*, 70–90 minuter
- Digitalt spel *Agera i krigstid*, 30–40 min
- Lektionsplaneringar/lärrarhandledning
- FAQ
- Examinationsfrågor
- Extramaterial/fördjupningsuppgifter

Den digitala utbildningen är indelad i kapitel. Utbildningen är byggd kring olika typer av informationssidor och övningar. Animerade klipp, intervjuer och korta texter varvas med frågor. Upplägget är varierat och engagerande, och deltagaren får med täta intervaller själv vara aktiv.

KAPITEL:

1. Sverige och våra allierade är värda att försvara

Kapitlet handlar om hur vi ser på vårt land, våra allierade och vad som är värt att försvara. Detta kapitel beskriver också samhällsviktig verksamhet och viktiga samhällsfunktioner som tryggar ett robust samhälle. Det digitala kapitlet tar ca 15 minuter att genomföra.

2. Motståndskraft, beredskap och försvarsvilja

Kapitlet handlar om kriser och krig i samhället, och hur vi kan skydda oss mot olika typer av hot. Kapitlet tar upp hybridhot, AI, cybersäkerhet och om hur beroende vi är av rymden och satelliterna i vår vardag. Kapitlets röda tråd är samhällets motståndskraft, beredskap och försvarsvilja. Det digitala kapitlet tar ca 30 minuter att genomföra.

3. Att förbereda sig för kris och krig

Kapitlet handlar om totalförsvaret och hur vi individuellt och tillsammans skapar motståndskraft och personlig beredskap inför kris och krig. Kapitlet tar också upp larm och signaler, samt skyddsrum. Det digitala kapitlet tar ca 20 minuter att genomföra.

4. Höjd beredskap

Kapitlet handlar om höjd beredskap/beredskapsnivåer, samt om hur Försvarsmakten och det civila samhället samverkar för ett starkt totalförsvaret. Beredskap handlar om olika nivåer för att kunna hantera och möta ett kommande tänkt läge som till exempel ett krig. Syftet med beredskap är att värna befolkningens liv och hälsa, samhällets funktionalitet och förmågan att upprätthålla våra grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter. Detta kapitel beskriver också Nato och Försvarsmaktens uppdrag. Det digitala kapitlet tar ca 10 minuter att genomföra.

5. Totalförsvarsplikten

Kapitlet handlar om totalförsvarsplikten och vad olika plikter innebär. Här beskrivs också vad mönstring innebär och avslutas med ett kunskapstest samt möjligheten att ladda ned ett diplom efter genomförd utbildning. Det digitala kapitlet tar ca 15 minuter att genomföra.

Spel: Agera under krigstid. Ett interaktivt utbildningsspel i totalförsvaret. Spelet är anpassat till mobila enheter.

FÖRDJUPNING OCH EXAMINATIONSFRÅGOR

Dessa delar kan användas för att avsluta eller fördjupa temat. Genomför dem som övning eller examination kopplat till utbildningen.

**VEM ÄR DU OM
SVERIGE ATTACKERAS?**

ÖVERGRIPANDE LÄRANDEMÅL FÖR UTBILDNINGSPAKETET TILLSAMMANS ÄR VI TOTALFÖRSVARET

Eleven:

- Har förståelse för sin egen roll i totalförsvaret.¹⁰
- Drar slutsatser och ser konsekvenser utifrån olika sätt att agera när och om krisen/kriget kommer – på kort och lång sikt, och i olika situationer.
- Förstår och redogör för hur krig kan se ut idag och förstår vikten av, och ger exempel på, resiliens inom olika områden.
- Har kunskap om Nato och Försvarsmaktens uppgifter och roll samt hur olika myndigheter samverkar vid kris och krig.¹¹
- Har kunskap om olika beredskapsnivåer och förstår hur de fungerar för att stärka¹² totalförsvaret.¹³ och hur det påverkar den enskilde.
- Känner till de ömsesidiga åtaganden som Nato-alliansen innebär, samt hur det påverkar vår säkerhet.¹⁴
- Har kunskap om totalförsvarsplikten¹⁵ och de olika delar som ingår i den.
- Har kunskap om vad mönstring och de olika plikterna innebär, samt förstår begreppet krigsplacering.
- Har kunskap om olika larm och signaler i samhället.
- Har kunskap om de förberedelser som individer och grupper behöver göra för att klara en kris-/krigssituation samt visar förståelse för vikten av solidaritet i kris och krig.
- Har kunskap om att Sverige aldrig ger upp – sådan information kommer alltid att vara falsk.

Centralt innehåll: samhällskunskap nivå 1a1, 1b (Gy25)

- Demokrati som samhällsidé, de mänskliga rättigheterna och demokratibärande samhällsinstitutioner samt deras skydd. Sveriges totalförsvär. Rättsprinciper och rättsstaten i demokratin.

EXAMENSMÅL OCH ÄMNESPLANER

Skapa relevans och konkretisera genom att hitta kopplingar mellan examensmål/ämnesplaner och totalförsvarskunskap. Det här temat gäller inte bara för samhällskunskap, utan är relevant för många program och ämnen. Vilken röd tråd kan ni hitta för detta tema i just era examensmål och ämnesplaner?

¹⁰ Lag (1994:1809) om totalförsvarsplikt

¹¹ 3 Kap lagen (2004:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap samt lagen (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att medverka i totalförsvarsplaneringen

¹² Lag (1996:1470) om totalförsvär och höjd beredskap

¹³ Innebörden av att övrig höjd beredskap råder framgår av andra författningar Lag (2019:880)

¹⁴ Nordatlantiska fördraget 4 april 1949 Artikel 3 och 5

¹⁵ Lag (1994:1809) om totalförsvarsplikt

GENOMFÖRANDE, UTRUSTNING OCH TIDSÅTGÅNG

Utbildningen är skapad så att eleven kan genomföra utbildningen självständigt eller i grupp alternativt lärarlett med diskussioner och fördjupning. Varje kapitel i den digitala utbildningen tar mellan tio och femton minuter att genomföra, totalt ca 70–90 minuter. Spelet tar ca 30 minuter. Du väljer om du vill genomföra utbildningen i ett flöde eller dela upp och bearbeta ett kapitel i taget. Eleven behöver hörlurar, dator, läsplatta, alternativt en smartphone. Du väljer också hur mycket tid du kan lägga på de olika aktiviteterna i paketet. Nedan finns tidsangivelser för olika alternativ.

Snabbt och effektivt ca 2 h:

- Genomför endast den digitala utbildningen och spelet
- Eleven arbetar självständigt

Jobba på djupet, ca 4 h:

- Digital utbildning
- Digitalt spel
- Fördjupning med stöd av lektionsplaneringar och lärarledda aktiviteter
- Eleven arbetar i grupp med diskussioner och fördjupning

Temadag-paket för helhetssyn och fördjupade kunskaper om totalförsvarskunskap 6–7 h:

- Digital utbildning
- Lektionsuppgifter
- Digitalt spel
- Valbara extrauppgifter
- Praktiska övningar i skolmiljön

Materialet kan användas tematiskt och schemabrytande. Det kan också användas på ordinarie lektionstid som en del av undervisningen i flera ämnen, men även ämnesövergripande då det knyter an till läroplanens inledande delar.

Tips! Du kan med fördel använda fördjupningsmaterialet löpande för att repetera och aktivera kunskaperna.

Utbildningspaketet med den digitala utbildningen är tillgänglighetsanpassat.

Det innebär följande:

- Utbildningen fungerar med skärmläsare.
- Det finns syntolkade versioner av filmerna. De är tillgängliga genom en knapp "visa syntolkad version".
- Undertexter är tillgängliga.
- Det går att spela upp och lyssna på all kurstext.

MÅLGRUPP

Utbildningens primära målgrupp är lärare och elever i gymnasieskolan, med betoning på elever i årskurs 1. Sekundär målgrupp är lärare och elever i årskurs 2 och 3 i gymnasieskolan. Materialet kan även användas i anpassad gymnasieskola, grundskolan och motsvarande obligatoriska skolformer samt på komvux och i folkbildning.

Under vårterminen i årskurs 2 på gymnasiet kommer eleverna (det år de fyller 18) att få besvara frågor i det så kallade mönstringsunderlaget. Svaren avgör om eleven blir kallad till mönstring eller inte.

STRUKTUR OCH UPPLÄGG – LEKTIONSPLANERINGAR

Lektionsplaneringarna innehåller olika typer av uppgifter. Varje lektion inleds med en s.k. "introticket". Den består av en fråga som fångar det centrala temat för det aktuella kapitlet. Samma fråga avslutar kapitlet och lektionen, s.k. "exit-ticket". Att jämföra svaren på frågan före och efter genomförandet visar den kunskapsförflyttning som skett. Lyft gärna svaren i stor grupp och låt eleverna reflektera över de insikter och kunskaper de tillägnat sig. Koppla med fördel denna reflektion till de lärandemål som finns för respektive lektionsplanering.

Med utgångspunkt i en taxonomi tar handledningens aktiviteter eleverna från fakta via förståelse till tillämpning.

- Den digitala utbildningen ger faktakunskaper och skapar förståelse.
- Lektionsmaterialet låter eleverna använda sina kunskaper genom att till exempel utveckla och förklara, samt göra jämförelser.
- Spelet tar detta ännu ett steg vidare, och låter deltagaren tillämpa kunskaperna i en relevant och realistisk kontext som knyter an till elevernas vardag.

Fritt efter Blooms taxonomi

Faktakunskaper	Förståelse	Använda kunskaper	Jämföra, tolka, utveckla, dra paralleller	Skapa och förklara för andra
----------------	------------	-------------------	---	------------------------------

KUNSKAP EFTER GENOMFÖRD UTBILDNING

Efter genomförd digital utbildning finns ett test som mäter kunskapsförflyttningen.

Detta test är viktigt att genomföra för det nationella kunskapslyftet.

Testet tar ca fem minuter.

DIPLOM

Efter genomförd digital utbildning och kunskapstest är det möjligt att ladda ner ett diplom.

KONTAKT

För frågor, utveckling av materialet eller kontakt angående föreläsningar, mejla:

totalforsvarskunskap@mil.se

För bokning av skolinformatörer som kan informera om plikt och mönstring:

[boka skolinformatörer](#)

MEDVERKANDE MYNDIGHETER:

Skolverket

Skolverket är en förvaltningsmyndighet med ansvar att styra och stödja den svenska förskolan, skolan och vuxenutbildningen. Skolverket arbetar för att alla barn och elever ska få en utbildning som är likvärdig och av god kvalitet i en trygg miljö. Skolverket är en beredskapsmyndighet.

MSB

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, stärker samhället i att förebygga och hantera olyckor, kriser och konsekvenser av krig. MSB värnar människors liv och hälsa, samhällets funktionalitet och grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga rättigheter.

Pliktverket

Totalförsvarets plikt- och prövningsverk, Plikt- och prövningsverket, är en expertmyndighet som lyder under Forsvarsdepartementet. Pliktverket bidrar till Sveriges inre och yttre säkerhet genom verksamhet och uppdrag inom bemanningsstöd och personalförsörjning. Pliktverket ansvarar för det som benämns mönstring.

MPF

Myndigheten för psykologiskt försvar är en civil försvarsmyndighet som jobbar med att stärka samhällets gemensamma förmåga att identifiera och stå emot otillbörlig informationspåverkan från främmande makter.

Försvarsmakten

Tillsammans med andra bygger Försvarsmakten ett starkare försvar och en mer stabil omvärld. I uppgiften ingår att försvara Sverige och våra allierade mot väpnat angrepp men också att tillsammans med det övriga totalförsvaret och civila samhället stärka och skydda kritiska samhällsfunktioner och stå bättre rustade för att klara kriser, krigsfara, krig och naturkatastrofer.

Skolverket

FÖRSVARSMAKTEN

Myndigheten för
psykologiskt försvar

Plikt- och
prövningsverket

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

FAQ – TILLSAMMANS ÄR VI TOTALFÖRSVARET

Vad är främmande makt?

Andra länder eller grupper i andra länder (kallas ofta yttre hotaktörer) som kan ha för avsikt att skada Sverige och svenska intressen.

Vad är målet med totalförsvaret?

I fredstid är totalförsvaret den verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig.¹⁶ Totalförsvaret består av militärt försvar och civilt försvar.¹⁷

Civilt försvar är den civila verksamhet som myndigheter m.fl. vidtar för att förbereda Sverige för krig. För att stärka landets försvarsförmåga kan beredskapen höjas. Höjd beredskap är antingen skärpt beredskap eller högsta beredskap. Under högsta beredskap är totalförsvaret all samhällsverksamhet som då ska bedrivas. Totalförsvaret är således inte en myndighet eller en enskild organisation.

Om Sverige är i krig råder högsta beredskap.

Det övergripande målet för totalförsvaret är att vara krigsavhållande. Totalförsvaret ska kunna försvara Sverige och våra allierade mot väpnat angrepp och värna vår och våra allierades säkerhet, frihet, självständighet och demokrati. Totalförsvaret ska också värna civilbefolkningen och säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna vid ett väpnat angrepp eller krig i vår omvärld. Verksamhet inom totalförsvaret ska kunna bedrivas enskilt och tillsammans med andra, inom och utom landet.

Det innebär att alla vi som lever och bor i Sverige måste vara beredda att göra vår del för att upprätthålla demokratin och friheten för oss själva och varandra. Att försvara och bevara vårt samhällsskick är en skyldighet som berör oss alla.

Vilket uppdrag har Försvarsmakten i totalförsvaret?

Försvarsmakten har en ledande roll i utvecklingen av ett modernt totalförsvaret. Huvuduppgiften är att försvara Sverige och våra allierade mot ett väpnat angrepp inom ramen för kollektivt försvar. Försvarsmakten ska också:

- främja Sveriges säkerhet och hävda Sveriges territoriella integritet
- värna Sveriges suveräna rättigheter och svenska intressen samt
- förebygga konflikter och krig såväl nationellt som internationellt.

I totalförsvaret ingår myndigheter, organisationer, privatpersoner och näringsliv. Det innebär att alla Sveriges invånare berörs av totalförsvaret och är en del av Sveriges försvar.

¹⁶ Lag (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap

¹⁷ Lag (1996:1470) om totalförsvaret och höjd beredskap

Myndigheter

Det finns flera hundra statliga myndigheter i Sverige. De ska se till att de lagar som riksdag och regering beslutat om genomförs. Några exempel på myndigheter är Skatteverket, Polismyndigheten, Försvarsmakten, Skolverket, Arbetsförmedlingen och Myndigheten för psykologiskt försvar.¹⁸

Beredskapssektorer och beredskapsmyndigheter

Det civila försvaret är indelat i tio beredskapssektorer, utifrån olika samhällsfunktioner. Varje beredskapssektor leds av en sektorsansvarig myndighet. Beredskapssektorerna ska arbeta för att förbättra förutsättningarna för att samhället ska kunna fungera även under kris eller krig. (krisinformation.se)

Det finns 61 statliga myndigheter som är så kallade beredskapsmyndigheter¹⁹. Det är myndigheter med särskild betydelse för samhällets civila beredskap. Myndigheterna ska ha god förmåga att motstå hot och risker, förebygga sårbarheter, hantera fredstida krissituationer och genomföra sina uppgifter vid höjd beredskap²⁰.

Ansvariga beredskapsmyndigheter i olika sektorer är:

- Försäkringskassan
- Post- och telestyrelsen
- Energimyndigheten
- Finansinspektionen
- Skatteverket
- Socialstyrelsen
- Livsmedelsverket
- Polismyndigheten
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
- Trafikverket

En myndighet kan ingå i flera sektorer samt vara ansvarig i en sektor och ingå i en eller flera andra.

Länsstyrelser och civilområden

Länsstyrelser är beredskapsmyndigheter och har även ett regionalt geografiskt områdesansvar, vilket bland annat innebär att de har ett särskilt ansvar för samordning regionalt.

Landets 21 länsstyrelser är indelade i sex civilområden med varsin civilområdesansvarig länsstyrelse som bland annat ska se till att det civila försvaret inom civilområdet får en enhetlig inriktning och att samverka med Försvarsmaktens militärregioner för att samordna totalförsvaret på regional nivå. Chef för länsstyrelsen i respektive län är landshövdingen som utses av regeringen.

¹⁸ Vill du veta mer? Fler ord och begrepp: <https://www.mpf.se/hjalpmedel/ordlista>

¹⁹ Förordning (2022:524) om statliga myndigheters beredskap.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2022524-om-statliga-myndigheters_sfs-2022-524/

²⁰ <https://www.krisinformation.se/detta-gor-samhället/mer-om-sveriges-krishanteringssystem/samhällets-ansvar/tio-beredskapssektorer>

Vid fredstida krissituationer som berör flera län inom civilområdet ska den civilområdesansvariga länsstyrelsen också ha förmåga att utgöra en gemensam funktion för stöd till länsstyrelsernas hantering av krisen²¹.

Vad är totalförsvarsplikt?

Vi som bor i Sverige har en del skyldigheter och plikter. Det är till exempel skatteplikt, skolplikt, totalförsvarsplikt. Skolplikt betyder att man ska gå i skolan, skatteplikt att man är skyldig att betala skatt och totalförsvarsplikt har med landets försvar och funktion att göra.

De plikter som finns under totalförsvarsplikten kallas för **värnplikt, civilplikt och allmän tjänsteplikt**. Totalförsvarsplikt gäller alla som bor i Sverige mellan sexton år och det kalenderår du fyller sjuttio år²². Värnplikt och civilplikt ställer krav på svenskt medborgarskap.

Vad innebär värnplikt?

Värnplikt är enkelt förklarat en plikt där du som militär försvarar Sverige. Du genomför en grundutbildning med värnplikt och får en befattning i Försvarsmakten. Efter grundutbildningen blir du krigsplacerad. Plikt- och prövningsverket skickar i början av året ut mönstringsunderlaget till de totalförsvarspliktiga ungdomar som under året kommer att fylla 18. Därefter väljer Plikt- och prövningsverket ut vilka som kallas till mönstring, och de bäst lämpade av dessa skrivs sedan in till grundutbildning, baserat på den kravprofil Försvarsmakten har bestämt.

Vad innebär det att mönstra?

Pliktverket (Plikt- och prövningsverket) ansvarar för mönstringen som består av olika tester, undersökningar, bedömningar, intervjuer och en säkerhetsprövning. Varje moment har specifika krav och för att gå vidare till nästa moment krävs att kraven uppfylls. Under mönstringen får du bland annat träffa sjuksköterska, läkare, psykolog och inskrivningshandläggare. Resultaten visar dina förutsättningar för att klara av att genomföra en grundutbildning med värnplikt.

De som klarar mönstringen får en preliminär placering när de är på mönstringen hos Pliktverket. De får alltså reda på vilken utbildning de ska genomföra och var den genomförs. Denna placering är som sagt preliminär så det slutgiltiga beskedet kommer senast fyra månader efter mönstringen²³. I "utbildningsregistret" finns årets alla aktuella utbildningar listade med en kort beskrivning²⁴. Det är ett komplement till Försvarsmaktens "befattningsguiden" som innehåller beskrivning av alla befattningar, alltså inte bara grundutbildning med värnplikt.

Vad innebär civilplikt?

Civilplikten är i princip en civil motsvarighet till värnplikt och gäller i första hand för tjänster inom det civila försvaret. Civilplikten är en plikt, och inte frivillig. Till skillnad från allmän tjänsteplikt, som enbart gäller om det är höjd beredskap och om regeringen föreskrivit allmän tjänsteplikt, innebär civilplikten vissa åtaganden även i fredstid. En person som identifieras som civilpliktig kan behöva göra en grundutbildning, (för närvarande, 2024, är inte grundutbildning med civilplikt aktiverad) repetitionsutbildningar

21 www.msb.se/sv/amnesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/det-svenska-civila-beredskapssystemet/

22 www.pliktverket.se/monstring-och-varnplikt/totalforsvarsplikten

23 www.pliktverket.se/monstring-och-varnplikt/monstring/efter-monstringen

24 www.pliktverket.se/monstring-och-varnplikt/utbildningsregistret

och vid allvarligt militärt hot även beredskapstjänstgöring i max 180 dagar. Däremot har civilpliktiga ingen skyldighet att hjälpa till vid fredstida kriser, som exempelvis skogsbränder eller kärnkraftsolyckor.

För att bestämma vilka personer som ska omfattas av civilplikten behövs det göras urval och tester för att se till att personen är lämplig. Det kan ske genom mönstring eller någon annan form av utredning. Först efter utredning av personens hälsotillstånd och personliga förhållanden kan en person bli utvald att göra civilplikt.

Civilplikten innebär även att personen krigsplaceras, vilket betyder att personen får en utpekad plats och uppgift om det blir krig. Detta är ett sätt att planera personalförsörjningen för att säkerställa att personer inte förväntas vara på flera ställen samtidigt i ett skarpt läge. Exempelvis kan en person jobba som deltidsbrandman och också vara aktiv inom hemvärnet i Försvarmakten.

Regeringens beslut att förbereda en återaktivering av civilplikten rör i ett första skede enbart den kommunala räddningstjänsten, men även andra verksamhetsområden kan komma att omfattas. Det kan till exempel gälla energi/elförsörjning eller sjukvård²⁵.

Vad innebär allmän tjänsteplikt?

Om du inte är värnpliktig eller civilpliktig omfattas du av den allmänna tjänsteplikten, som bara gäller vid höjd beredskap och om regeringen föreskriver allmän tjänsteplikt. Den allmänna tjänsteplikten utförs genom att du är kvar i din anställning, fullföljer uppdrag, tjänstgör enligt frivilligavtal eller utför arbete som anvisats av till exempel Arbetsförmedlingen. Då får du hjälpa till med sådant som behövs i samhället. Det kan exempelvis handla om att transportera vatten till dem som är utan, ta hand om barn eller att laga mat. Uppgifterna ska helst vara liknande de som du normalt arbetar med²⁶.

Krigsplacering

Vid höjd beredskap ska organisationer fortsätta sin verksamhet så långt som möjligt. Du som är anställd kan bli krigsplacerad, vilket innebär en skyldighet att tjänstgöra under höjd beredskap. Skyldigheten att tjänstgöra börjar när regeringen beslutar om höjd beredskap och föreskriver om allmän tjänsteplikt. Varje organisation har ett ansvar att informera sina anställda om att de är krigsplacerade. Det ska framgå i till exempel anställningsavtalet.

Vilka beredskapsnivåer finns i Sverige?

Om det uppstår krigsfara eller krig behöver samhället snabbt kunna ställa om till krigsförhållanden. Då sker en nationell kraftsamling för att mobilisera militära och civila resurser som kan stärka försvaret. Genom att stötta varandra och samverka ska det militära och civila försvaret tillsammans skapa den största möjliga försvarseffekten.

Höjd beredskap

Höjd beredskap är ett samlingsnamn för beredskapsnivåerna "skärpt beredskap" och "högsta beredskap".

²⁵ <https://folkochforsvar.se/content/vad-innebar-civilplikt/>

²⁶ www.krisinformation.se/detta-kan-handa/hojd-beredskap-och-krig/totalforsvarsplikt

Skärpt beredskap

Skärpt beredskap är den lägre av de två nivåerna. Om regeringen beslutar om skärpt beredskap bedöms Sverige vara i krigsfara eller att det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser. Då ska samhället börja ställa om för att möta totalförsvarets behov. Samtidigt ska ordinarie verksamhet fortsätta i så stor utsträckning som vanligt.

Högsta beredskap

Högsta beredskap är den högsta av de två beredskapsnivåerna och råder automatiskt om Sverige hamnar i krig. Om regeringen beslutar om högsta beredskap kan det också handla om att det råder krigsfara (alltså inte krig). Under högsta beredskap är totalförsvaret all samhällsverksamhet som då ska bedrivas. Myndigheter och kommuner ska krigsorganiseras och allmän tjänsteplikt införs²⁷.

Vid höjd beredskap ska du följa myndigheternas råd och hålla dig uppdaterad om vad som händer. Den som är krigsplacerad ska omedelbart inställa sig för tjänstgöring. Du får information om höjd beredskap genom radio och tv. Sveriges Radio P4 är beredskapskanal och ska snabbt kunna nå ut med viktig information till allmänheten vid kriser och höjd beredskap.

Vid höjd beredskap får regeringen större frihet att agera och fatta olika beslut, och andra lagar kan användas vid sidan av dem som gäller i fredstid. Till exempel kan staten ta över privat egendom som behövs för totalförsvaret. Det kan exempelvis handla om byggnader, transporter och maskiner.

Höjd beredskap innebär också att bland annat kommuner och statliga myndigheter måste anpassa sin organisation och verksamhet till särskilda krav som då gäller.

Vad innebär samhällsviktig verksamhet och samhällsviktiga funktioner?

En viktig samhällsfunktion är en sådan samhällsfunktion som är nödvändig för samhällets grundläggande behov, värden eller säkerhet. Dessa funktioner upprätthålls och säkerställs av samhällsviktiga verksamheter. Skola och förskola är samhällsviktig verksamhet. Vid kris och höjd beredskap bidrar förskola och skola till att upprätthålla nödvändiga samhällsfunktioner. Exempel på sådana funktioner är utbildning för barn och unga, tillsyn av barn till vårdnadshavare som arbetar i annan samhällsviktig verksamhet samt att säkerställa personalbehovet i samhällsviktig verksamhet²⁸.

Vad innebär det psykologiska försvaret?

För att stärka vår motståndskraft behöver vi bland annat ett starkt psykologiskt försvar. Denna förmåga är något vi bygger tillsammans i samhället. Det handlar om en gemensam förmåga att upptäcka och stå emot otillbörlig informationspåverkan. Sådan information är beroende av att människor sprider den vidare, vilket ofta sker på internet och i sociala medier. Syftet är att påverka vad en befolkning tror, hur de beter sig och vilka beslut de fattar. Det kan minska förtroendet för demokratin och samhällets funktioner och skapa en sårbarhet som främmande makt kan utnyttja för att uppnå sina mål, utan att använda militära medel.

²⁷ <https://www.krisinformation.se/detta-kan-handa/hojd-beredskap-och-krig>

²⁸ 6 § förordning (2022:524) om statliga myndigheters beredskap, msb.se, skolverket.se

Vad är hybridhot och hybridkrigföring?

Ett hybridhot avser i allmänhet en blandning av militära och icke-militära medel, ofta i en gråzon mellan fred och krig. Det kan bestå av påverkanskampanjer eller politiska, ekonomiska och diplomatiska påtryckningsmedel. Tillsammans kan dessa åtgärder användas i syfte att utnyttja motståndarens svagheter för att uppnå specifika mål.

Hybridkrigföring handlar om militära strategier som blandar konventionell krigföring med icke konventionell krigföring, som påverkansoperationer, cyberkrigföring/cyber-attacker och andra metoder för påverkan.

Vad är otillbörlig informationspåverkan?

Otillbörlig informationspåverkan är när främmande makt eller andra yttre hotaktörer på ett skadligt sätt försöker påverka, störa och styra det offentliga samtalet i Sverige. Några av medlen i informationspåverkan är till exempel desinformation, vilseledning och propaganda.

För att något ska kunna identifieras som otillbörlig informationspåverkan behöver informationen vara vilseledande, avsiktlig och störande.

Hur förbereder jag mig för en kris eller krigssituation?

Tips för din hem- och egenberedskap:

Mat: Det är viktigt att ha extra mat hemma som ger tillräckligt med energi. Använd hållbar mat som kan tillagas snabbt, kräver liten mängd vatten eller som kan ätas utan tillagning.

Vatten: Rent dricksvatten är livsnödvändigt. Räkna med minst tre liter per vuxen och dygn. Om du är osäker på kvaliteten behöver du kunna koka vattnet. Om toaletten inte fungerar kan du ta kraftiga plastpåsar och placera i toalettstolen. Avfallet måste slängas på anvisade platser.

Värme: Om elen försvinner under en kall årstid kommer bostaden snabbt att bli kall. Samlas i ett rum, häng filtar för fönstren och täck golvet med mattor. Tänk på brandfaran. Släck alla ljus innan ni somnar. Vädra regelbundet för att få in syre.

Kommunikation: Vid en allvarlig händelse behöver du kunna ta emot viktig information från framför allt Sveriges Radio P4 som är Sveriges beredskapskanal. Du behöver också kunna följa mediernas rapportering, ha kontakt med anhöriga och i akuta fall nå räddningstjänst, sjukvård eller polis. Vid elavbrott, eller om internet slutar fungera, kan det bli svårt att nå elektroniskt lagrad information. Skriv därför ner viktiga telefonnummer och annan viktig information på papper²⁹.

²⁹ krisinformation.se, MSB

Vad innebär det att vara med i Nato?

Sverige är medlem i försvarsalliansen Nato. Som allierad i Nato omfattas Sverige av de ömsesidiga försvarsgarantier som följer av Artikel 5 i nordatlantiska fördraget, vilket ska avskräcka antagonistiska aktörer från att använda sig av militära maktmedel mot Sverige. Nato bygger på en överenskommelse med 14 regler, så kallade artiklar. Här är de tre viktigaste³⁰:

Artikel 1: Nato vill lösa konflikter på ett fredligt sätt. Nato ska arbeta för att bevara freden och främja medlemsstaternas gemensamma värderingar, till exempel personlig frihet, demokrati och mänskliga rättigheter.

Artikel 3: Natos medlemsstater måste kunna försvara sig själva och bidra till Natos gemensamma försvar. Vi måste också ha ett starkt samhälle där det viktigaste fungerar även om det blir kris eller krig. Vi måste alltså själva bygga ett starkt totalförsvar.

Artikel 5: Ett angrepp mot ett medlemsstat är ett angrepp mot alla. Men först måste samtliga medlemsstater rösta ja. Varje land kan själv bestämma hur det ska hjälpa till om en annan medlem angrips.

Vad innebär värdlandsstöd?

Förmågan att ta emot och lämna stöd till utländska förband som övar i Sverige kallas för värdlandsstöd. Värdlandsstödet omfattar både militärt och civilt stöd och ställer krav på samhällets samlade resurser – nära samverkan mellan Försvarsmakten, ett fyrtiotal olika myndigheter och aktörer och de utländska förbanden är en grundförutsättning³¹. Det kan omfatta lagerhållning, järnvägstransporter, tillgång till militära områden men också flygfält och hamnar.

30 Nordatlantiska fördraget, SÖ 2024:1

31 <https://www.forsvarsmakten.se/sv/aktuellt/2017/03/vardlandsstod-i-praktiken/>

TOTALFÖRSVARSKUNSKAP

KAPITEL 1

Sverige och våra allierade är värda att försvara

INNEHÅLL

Kapitlet handlar om hur vi ser på vårt land, våra allierade och vad som är värt att försvara.

Det digitala kapitlet tar ca 15 minuter att genomföra.

LÄRANDEMÅL

Eleven ska få kunskap om:

- den egna rollen i totalförsvaret.
- olika sätt att agera när och om krisen/kriget kommer.
- de förberedelser som individer och grupper behöver göra för att klara en kris-/krigssituation samt förståelse för vikten av solidaritet i kris och krig.
- samhällsviktig verksamhet och de samhällsfunktioner som är centrala för ett robust samhälle.
- vad motståndskraft, försvarsvilja och ett starkt totalförsvar innebär.

INNAN NI STARTAR

INTRO TICKET

Vem vill du vara om kriget kommer?

Diskutera betydelsen av följande ord och begrepp.

rusta
värnplikt
totalförsvar
solidaritet
avskräcka
motståndskraft
robust samhälle
propaganda

→ SE PÅ KAPITEL 1 – SVERIGE OCH VÅRA ALLIERADE ÄR VÄRDA ATT FÖRSVARA

→ ARBETA MED INNEHÅLLET

KRIS OCH KRIG I SAMHÄLLET

Arbeta i helklass

Tummen upp/tummen ner

Gör tummen upp om du håller med, och tummen ner om du inte håller med.

Fördjupa och diskutera genom att låta några elever berätta om sitt val.

- Jag är rädd för krig.
- Sverige är ett demokratiskt land i fredstid.
- Vårt medlemskap i Nato har gjort Sverige säkrare.
- Människor drabbas olika av krig.
- Det går att förbereda sig inför krig.
- Jag är rädd för att min vardag ska förändras.
- Vårt samhälle är sårbart.
- Vårt samhälle är robust.
- Vår frihet och demokrati är värda att försvara.
- Jag vill ta ansvar om det blir krig.
- Alla krig är fel.
- Demokratin kan försvaras med krig.

Arbeta i par

Vad är kris och krig?

Diskutera och skriv på post-it-lappar eller skapa ett gemensamt digitalt ordmoln.

Fyll på meningen så att den blir komplett, enligt era tankar.

- Krig kan vara olika saker, till exempel ...
- Krig är den yttersta krisen eftersom ...
- I min vardag skulle mycket förändras om det blev krig. Jag skulle ...

Anteckna under diskussionen och presentera sedan era tankar i tvärgruppssamtal.

Vad var lika, och vad skilde sig åt i era resonemang?

SAMHÄLLSVIKTIG VERKSAMHET OCH SAMHÄLLSFUNKTIONER

En viktig samhällsfunktion är nödvändig för samhällets grundläggande behov, värden eller säkerhet. Dessa funktioner upprätthålls och säkerställs av samhällsviktiga verksamheter. Samhällsviktig verksamhet är verksamheter, tjänster och infrastruktur som tillgodoser samhällets grundläggande behov, exempelvis finanser, information, hälsa, vård och omsorg, ordning och säkerhet samt räddningstjänst.

Samhällsfunktioner

Arbeta i grupp

Diskutera vilka samhällsfunktioner som är helt nödvändiga för ett samhälle. Sortera in i följande kategorier³²:

Grundläggande behov (viktigt för vår överlevnad och vårt mående)	Värden (t ex fri- och rättig- heter, solidaritet)	Säkerhet (t ex skyddsrum, sjukhus, larm och signaler)

Arbeta i grupper och helklass

Diskutera och reflektera utifrån följande frågeställningar:

- På vilket sätt har samhällsfunktionen en viktig roll vid krig?
- Vilka konsekvenser får det om samhällsfunktionen inte fungerar?
- Hur kan vi stärka viktiga samhällsfunktioner?
- Varför är skolan viktig för totalförsvaret?

EXIT TICKET

Vem vill du vara om kriget kommer?

Hur kan du bli den personen?

³² Läs mer: msb.se

TOTALFÖRSVARSKUNSKAP

KAPITEL 2

Motståndskraft, beredskap och försvarsvilja

INNEHÅLL

Kapitlet handlar om kris och krig i samhället, och hur vi kan skydda oss mot olika typer av hot. Kapitlet tar upp hybridhot³³, AI, cybersäkerhet och om hur beroende vi är av rymden och satelliterna i vår vardag. Kapitlets röda tråd är samhällets motståndskraft, beredskap och försvarsvilja.

Det digitala kapitlet tar ca 30 minuter att genomföra.

LÄRANDEMÅL

Eleven ska få kunskap om:

- olika slags hot i ett samhälle; icke militära hot och hybridhot.
- vilka roller individen kan behöva ta vid krig eller svåra kriser i samhället.
- hur vi skapar motståndskraft mot olika slags hot, inklusive hybridhot.
- vilka Sveriges sex civilområden är, och vilka uppgifter de har vid kris/krig.

INNAN NI STARTAR

INTRO TICKET

- Vad vet du om hybridhot och icke militära hot i samhället?

Diskutera betydelsen av följande ord och begrepp

Region – regional
Försvarsvilja
Kommunal
Desinformation
Cyberattack
Myndighet
Solidaritet
Destabilisera
Civilt försvar
Motståndskraft

Lyft särskilt ordet **hybrid**: korsning/blandning. Vad kan olika hybridhot innehålla för korsningar/blandningar?

³³ Fientliga aktörer, såväl statliga som icke-statliga försöker ständigt utnyttja det svenska samhällets sårbarheter för att uppnå sina mål. Detta ständigt pågående agerande som underminerar vår demokrati och våra samhällsfunktioner, kan sammanfattas under rubriken hybridhot. Det innefattar bland annat cyberangrepp, otillbörlig påverkan, ekonomiska påtryckningar, sabotageförsök och olovlig underrättelseinhämtning

→ SE PÅ KAPITEL 2 – MOTSTÅNDSKRAFT, BEREDSKAP OCH FÖRSVARSVILJA

→ ARBETA MED INNEHÅLLET

HOT, KRIS OCH KRIG

Tummen upp/tummen ner

Arbeta i helklass

Gör tummen upp om du håller med, och tummen ner om du inte håller med. Fördjupa och diskutera genom att låta några elever berätta om sitt val.

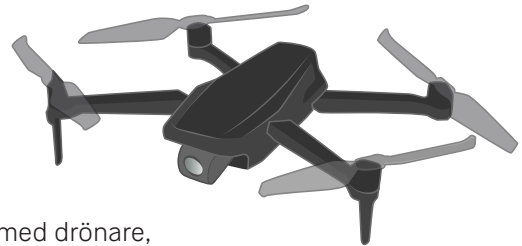
Vem vill jag vara vid hot, kris och om kriget kommer? Kanske väljer du flera alternativ.

- Jag vill vara den som försvarar landet militärt.
- Jag vill vara den som har koll, som kan agera och hjälpa andra.
- Jag vill vara den som är ganska förberedd men som också litar på hjälp från andra.
- Jag vill kunna lita på att andra skyddar mig och min säkerhet.
- Jag vill isolera mig och skydda mig själv utan att hjälpa eller ta hjälp av andra.
- Eget alternativ.

Arbeta i par

Svara på frågorna

- Inom vilka områden används drönare?
- Hur används drönare inom det militära?
- Vilka möjligheter finns med att utveckla arbetet med drönare, vad skulle man kunna använda dem till i framtiden, tror du?
- Vilka utmaningar finns med att använda drönare för militära syften?

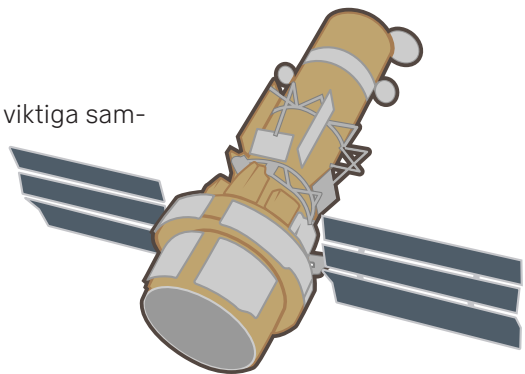
SAMHÄLLET'S BEREDSKAP – RYMDEN

Banktjänster, GPS, kommunikationskanaler och andra viktiga samhällsfunktioner är beroende av att teknik som finns i rymden fungerar. Satelliter och annan utrustning är sårbar, och kan utnyttjas för att skapa problem i ett samhälle. Det här fick du veta mer om i den digitala utbildningen.

Arbeta i par eller grupper

Svara på frågorna. Lyft sedan samtalet i helklass och jämför era svar.

- Vilka vardagliga funktioner i ditt liv är beroende av satelliter i rymden?
- Hur skulle du hantera om dessa slogs ut? Vilka utmaningar skulle det innebära?
- Vilka viktiga samhällsfunktioner i ett samhälle är beroende av rymden?

Civilområden

NORRA CIVILOMRÅDET (CIVO N)

Länsstyrelsen i Norrbotten (Ansvarig)
Länsstyrelsen i Västernorrland
Länsstyrelsen i Jämtland
Länsstyrelsen i Västerbotten

MELLERSTA CIVILOMRÅDET (CIVO M)

Länsstyrelsen i Örebro (Ansvarig)
Länsstyrelsen i Uppsala
Länsstyrelsen i Södermanland
Länsstyrelsen i Värmland
Länsstyrelsen i Dalarna
Länsstyrelsen i Gävleborg

ÖSTRA CIVILOMRÅDET (CIVO Ö)

Länsstyrelsen i Stockholm (Ansvarig)
Länsstyrelsen Gotland

SYDÖSTRA CIVILOMRÅDET (CIVO SÖ)

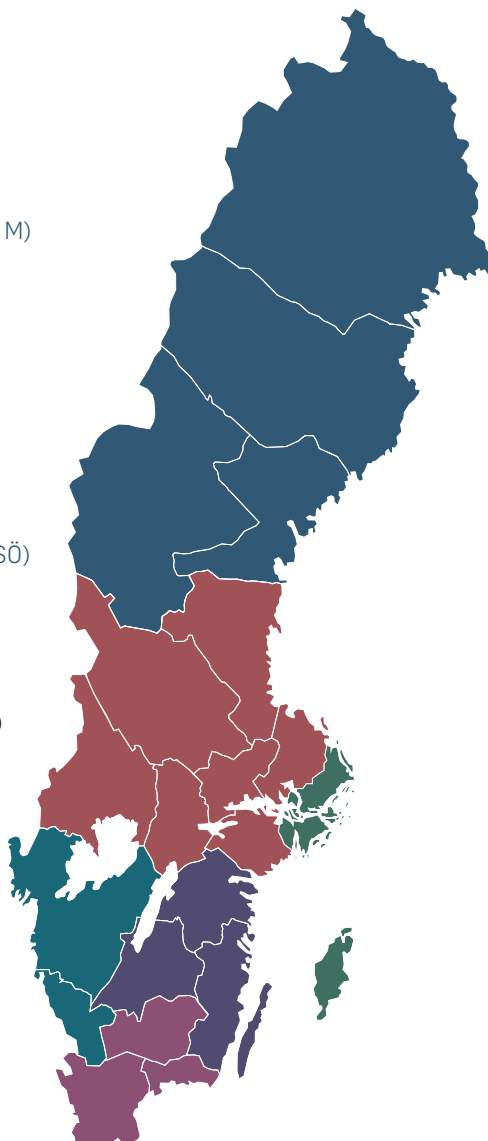
Länsstyrelsen i Östergötland (Ansvarig)
Länsstyrelsen i Jönköping
Länsstyrelsen i Kalmar

VÄSTRA CIVILOMRÅDET (CIVO V)

Länsstyrelsen i Västra Götaland (Ansvarig)
Länsstyrelsen i Halland

SÖDRA CIVILOMRÅDET (CIVO S)

Länsstyrelsen i Skåne (Ansvarig)
Länsstyrelsen i Kronoberg
Länsstyrelsen i Blekinge

TA REDA PÅ MER: CIVILOMRÅDEN

Landet 21 länsstyrelser har delats in i sex geografiska civilområden. I varje civilområde ingår mellan två och sju länsstyrelser. För varje civilområde utses en ansvarig länsstyrelse där landshövdingen benämns civilområdeschef.

Civilområdesansvariga länsstyrelser har uppgifter som bland annat syftar till att ge det civila försvaret inom civilområdet en enhetlig inriktning. I samarbete med Försvarsmakten arbetar de också för att totalförsvaret inom civilområdet får en enhetlig inriktning³⁴.

I par: svara på frågorna.

→ I vilket civilområde bor du i?

→ Vilka andra län ingår i samma civilområde?

→ Hur kan en samordning stötta totalförsvaret vid fredstida kris eller krig?

Ge exempel på olika nivåer: samhällsnivå/individnivå.

34 msb.se

Hybridhot

Det finns en mängd icke militära hot och angrepp – hybridhot. Några exempel är otillbörlig informationspåverkan, psykologisk krigföring, cyberattacker/it-attacker samt ekonomiska och diplomatiska påtryckningsmedel.

Arbeta i par

Diskutera och sammanfatta svar på frågorna.

- På vilka sätt kan hybridhot vara destabiliserande för ett lands demokrati, beslutsfattande och självbestämmande?
- Ge exempel på hybridpåverkan.
- Ge exempel på kortsiktiga och långsiktiga konsekvenser.

EXIT TICKET

- Vad vet du om hybridhot och icke militära hot i samhället?

TOTALFÖRSVARSKUNSKAP

KAPITEL 3

Att förbereda sig för kris och krig

INNEHÅLL

Kapitlet handlar om totalförsvaret och hur vi individuellt och tillsammans skapar motståndskraft och beredskap inför kris och krig. Kapitlet tar också upp larm och signaler, samt skyddsrum.

Den digitala delen tar ca 20 minuter att genomföra.

LÄRANDEMÅL

Eleven ska få kunskap om:

- vikten av att som individ förbereda sig på sin roll i totalförsvaret.
- hur individens beredskap påverkar totalförsvaret.
- hur individer och grupper kan stärka sin beredskap.
- samhällets varningssystem – viktiga larm och signaler.
- att Sverige aldrig ger upp. Ett sådant rykte kommer alltid att vara falskt.
- hur man hittar sitt närmsta skyddsrum.

INNAN NI STARTAR

INTRO TICKET – SKATTNING

Hur förberedd är du för din roll i totalförsvaret vid kris eller krig?

Mätare 1–10

1-----10

(1 inte alls förberedd, 10 trygg och säker på min roll)

Diskutera betydelsen av följande ord och begrepp.

beredskap
utrymning
evakuering³⁵
larm
inrymning
totalförsvaret

³⁵ Begreppet utrymning används inom Sverige, begreppet evakuering används vanligtvis utomlands. T ex evakuera personal från en ambassad.

→ SE PÅ KAPITEL 3 – ATT FÖRBEREDA SIG FÖR KRIS OCH KRIG

→ ARBETA MED INNEHÅLLET

MIN BEREDSKAP

Arbeta i helklass

Tummen upp/tummen ner.

Gör tummen upp om du håller med, och tummen ner om du inte håller med. Fördjupa och diskutera genom att låta några elever berätta om sitt val.

- Jag har god beredskap för kris eller krig.
- Jag känner till viktiga larm och signaler.
- Jag känner till vilka aktiviteter/händelser som kan leda till, eller inleda krig.
- Jag vet var mitt närmsta skyddsrum finns.
- Jag har mentala strategier för att hantera olika slags kriser.
- Jag vet hur jag kan hjälpa andra vid en fredstida kris eller krig.
- Individens beredskap påverkar totalförsvaret.

HANTERA KRISER

Arbeta i grupp

Diskutera och skriv stödord.

- Vad innebär det att vara väl förberedd på individnivå?
- Vad innebär det att klara sin egen försörjning?
- Hur ser din beredskap ut? Vad behöver du förbättra?
Vad är redan nu under kontroll?
- På vilket sätt är det viktigt för totalförsvaret att befolkningen har god beredskap?

Använd följande begrepp när ni resonerar.

sociala relationer
solidaritet
robusthet
elförsörjning
värme
vatten och mat
betalmedel
hygien
mediciner

LARM OCH SIGNALER

Arbeta i grupp

Diskutera och skriv ner era svar.

- Vilka larm har du hört den senaste veckan?
- Vilka larm nämns i den digitala utbildningen?
- Varför är det viktigt att känna till olika larm och signaler?
- Vilka signaler/larm behövs i ett samhälle?
- Vad innebär flyglarm?
- Vad ska du göra om du hör signalen VMA – viktigt meddelande till allmänheten?
- När testas larm- och ljudsignalen?
- Varför skickas vissa larm också ut som sms?

Var befann du dig senaste gången som VMA testades?

SKYDDSRUM

Arbeta i par

Ta reda på information om skyddsrum.

- Vad gäller för ett skyddsrum?
- Vem ansvarar för skyddsrummen?
- Var finns ditt närmsta skyddsrum?
- Vad kan man göra om det inte finns ett skyddsrum i närheten när man behöver det?

Sammanställ informationen i en presentation. Jämför med varandra och komplettera vid behov.

EXIT TICKET

Hur förberedd är du för din roll i totalförsvaret vid kris eller krig?

Mätare 1–10

1-----10

(1 inte alls förberedd, 10 trygg och säker på min roll)

TOTALFÖRSVARSKUNSKAP

KAPITEL 4

Höjd beredskap

INNEHÅLL

Kapitlet handlar om höjd beredskap/beredskapsnivåer, samt om hur Försvarsmakten och det civila samhället samverkar för ett starkt totalförsvar. Beredskap handlar om olika nivåer för att kunna hantera och möta ett kommande tänkt läge som till exempel ett krig. Syftet med beredskap är att värna befolkningens liv och hälsa, samhällets funktionalitet och förmågan att upprätthålla våra grundläggande värden som demokrati, rätts-säkerhet och mänskliga fri- och rättigheter.

Detta kapitel beskriver också Nato och Försvarsmaktens uppdrag.

Den digitala delen tar ca 10 minuter att genomföra.

LÄRANDEMÅL

Eleven ska få kunskap om:

- Försvarsmaktens och Natos uppdrag.
- olika beredskapsnivåer.
- hur samhället, Försvarsmakten och andra aktörer samverkar vid olika beredskapsnivåer.
- hur totalförsvaret kan stärkas kopplat till beredskapsnivåer.

INNAN NI STARTAR

INTRO TICKET

Beskriv vad höjd beredskap innebär. Använd orden nedan när ni beskriver:

Samverkan

Totalförsvaret

Samhället

Försvarsmakten

Allierad

Nato

Värdlandsstöd

→ SE PÅ KAPITEL 4 – HÖJD BEREDSKAP

→ ARBETA MED INNEHÅLLET

VAD INNEBÄR DE OLIKA BEREDSKAPSNIVÅERNA?³⁶

Arbeta i grupp

Diskutera och sammanfatta. Använd frågorna som stöd.

Höjd beredskap är ett samlingsnamn för beredskapsnivåerna "skärpt beredskap" och "högsta beredskap".

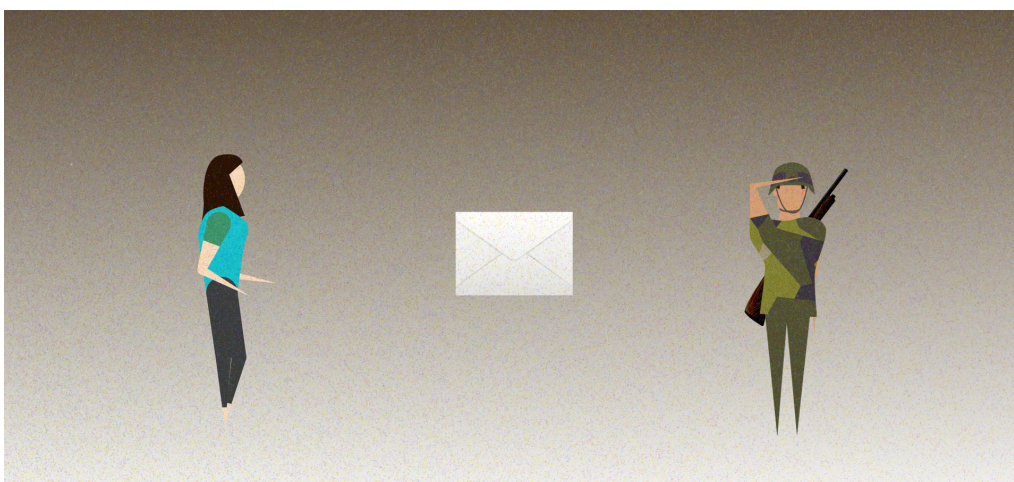
Skärpt beredskap

Skärpt beredskap är den lägre av de två nivåerna. Om regeringen beslutar om skärpt beredskap bedöms Sverige vara i krigsfara eller att det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser. Då ska samhället börja ställa om för att möta totalförsvarets behov. Samtidigt ska ordinarie verksamhet fortsätta i så stor utsträckning som vanligt.

Högsta beredskap

Högsta beredskap är den högsta av de två beredskapsnivåerna och råder automatiskt om Sverige hamnar i krig. Om regeringen beslutar om högsta beredskap kan det också handla om att det råder krigsfara (alltså inte krig). Under högsta beredskap är totalförsvaret all samhällsverksamhet som då ska bedrivas. Myndigheter och kommuner ska krigsorganiseras och allmän tjänsteplikt införs. (krisinformation.se)

- Vad innebär det att samhället ska stötta Försvarsmakten vid höjd beredskap? Ge exempel.
- Vilka förändringar kan höjd beredskap innebära för dig, och för andra?³⁷ Hur skiljer det sig från hur Försvarsmakten arbetar i fredstid?
- På vilket sätt är det viktigt med ett starkt totalförsvaret vid höjd beredskap?

³⁶ Lag (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap

³⁷ Vid höjd beredskap aktiveras arbetsrättsliga beredskapslagen (1987:1262)

FÖRSVARSMAKTENS UPPDRAG SAMT NATO OCH VÅR GEMENSAMMA SÄKERHET

Sverige är en del av Natos gemensamma försvar. Det stärker vår förmåga och ökar den avskräckande effekten för en angripare. Sverige är allierad i en allians³⁸ med länder som respekterar Natos värderingar: individuell frihet, mänskliga rättigheter och demokrati i en rättsstat.

Ytterst innebär det att vi i händelse av krig kan få militär hjälp från 31 andra länder. Det medför också att Sverige är förpliktigat att stödja andra Natoländer om de blir attackerade. Som allierad i Nato deltar vi i försvarsplanering och övningar samt bidrar till Natos stående förband³⁹.

Arbeta i grupp

Diskutera/svara på frågorna och skriv en kort sammanfattning av svaret till varje fråga.

- Vad innebär det att vara allierad med någon?
- Vad innebär värdlandsstöd?
- Vilka yttre gränser finns i vår försvarsallians?
- Vad innebär Artikel 3 och Artikel 5 i Nordatlantiska fördraget?

ETT STARKT TOTALFÖRSVAR

Arbeta i par

Fundera och beskriv.

- Varför behöver totalförsvaret stärkas (orsaker)?
- Hur påverkar ett starkt totalförsvar vår beredskap och motståndskraft (konsekvenser)?

EXIT TICKET

Beskriv vad höjd beredskap innebär.

³⁸ Nordatlantiska fördraget 4 april 1949

³⁹ forsvarsmakten.se

TOTALFÖRSVARSKUNSKAP

KAPITEL 5

Totalförsvarsplikten

INFORMATION

Kapitlet handlar om totalförsvarsplikten⁴⁰ och vad de olika plikterna innebär.

Den digitala delen tar ca 15 minuter att genomföra.

LÄRANDEMÅL

Eleven ska få kunskap om:

- vad totalförsvarsplikten innebär för individen och för grupper i samhället.
- vem som omfattas av plikten och pliktens olika delar.
- vad värnplikt, civilplikt och allmän tjänsteplikt innebär (likheter och skillnader).
- mönstring – tester och urval.

INNAN NI STARTAR

INTRO TICKET

Beskriv totalförsvarsplikten.

→ SE PÅ KAPITEL 5 – TOTALFÖRSVARSPLIK TEN

→ ARBETA MED INNEHÅLLET

ATT FÖRSVARA SVERIGE, VÅRA VÄRDEN OCH VÅRA ALLIERADE

Arbeta i helklass

Tummen upp/tummen ner

Gör tummen upp om du håller med, och tummen ner om du inte håller med.

Fördjupa genom att låta några elever berätta om sitt val.

- Jag förstår vad totalförsvarsplikten innebär för mig i en demokrati.
- Jag vill göra värnplikt.
- Jag vill göra civilplikt.
- Jag vill gå med i en frivillig försvarsorganisation.
- Jag vill gå med i hemvärnet.
- Jag vill försvara mitt land på något sätt.
- Alla som kan borde göra värnplikten.
- Alla passar inte för att göra värnplikten.
- Jag vet vad det innebär att mönstra.

⁴⁰ Lag (1994:1809) om totalförsvarsplikt

- Jag ser fram emot att mönstra.
- Demokratin kan försvaras på olika sätt.

TOTALFÖRSVARSPLIKTEN

Totalförsvarsplikten kan utföras som⁴¹:

- Värnplikt i Försvarsmakten. Gäller endast svenska medborgare.
- Civilplikt inom verksamheter som regeringen beslutar om. Till exempel inom räddningstjänst, el- och vattenförsörjning, barnomsorg och sjukvård. Gäller endast svenska medborgare.
- Allmän tjänsteplikt där man tjänstgör inom verksamheter som måste fungera även vid krigsfara och krig. Gäller bara vid höjd beredskap och om regeringen utfärdar föreskrift att allmän tjänsteplikt ska gälla.

Arbeta i par

Svara på frågorna. Sammanställ era svar och jämför med en annan grupp.

- Vad skulle totalförsvarsplikten innebära för dig i den situation som du befinner dig just nu?
- Vilka yrkesgrupper skulle kunna pliktas att arbeta där de behövs vid höjd beredskap, och varför just dessa?
- Vad innebär krigsplacering?
- Vad innebär budskapet "Sverige ger aldrig upp", och varför behöver vi veta det?

VÄRNPLIKT

Arbeta i par

Skapa en tankekarta där ni för in det som ni associerar med värnplikt. Jämför er tankekarta med en annan grupp. Vad är lika, och vad skiljer sig åt?

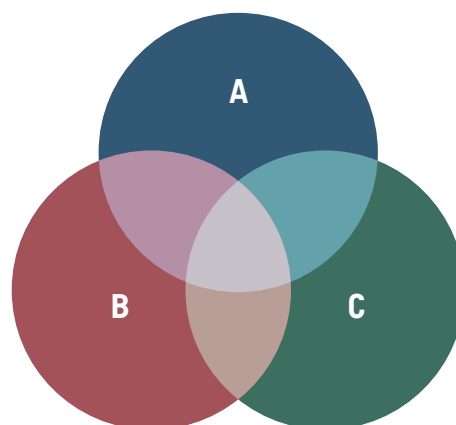
JÄMFÖR DE OLIKA PLIKTUPPGIFTERNA

Arbeta i par

Diskutera och skriv i ett Venn-diagram (rita upp venn-diagrammet på ett papper). Vad är gemensamt, och vad skiljer sig åt mellan de olika pliktuppgifterna? Läs mer i FAQ.

Ovanför cirkelarna ska det stå:

- A. Värnplikt
- B. Civilplikt
- C. Allmän tjänsteplikt

EXIT TICKET

Beskriv totalförsvarsplikten.

⁴¹ <https://www.pliktverket.se/monstring-och-varnplikt/totalforsvarsplikten>

FÖRDJUPNING OCH EXTRAMATERIAL

Övningar som fördjupar kunskaper från den digitala utbildningen och spelet.

STÄLL OM OCH ANVÄND DET DU KAN

Enskilt: reflektera och skriv svar på frågorna.

Vid kris och vid förberedelse för krig behöver vi inventera vad var och en kan bidra med. Det gäller både för att klara sig själv, men också för att stärka samhällets motståndskraft. Fundera utifrån din gymnasieutbildning/ditt program:

- Vilka av dina kunskaper och förmågor kan vara värdefulla vid kris och krig?
Hur kan du använda dem?
- Vad vill/behöver du lära dig mer om, för att kunna bidra inom ramen för totalförsvaret?

I grupp: diskutera och jämför era svar. Vad är lika, och vad skiljer sig åt?

DEMOKRATISKA PRINCIPER

I grupp: diskutera och skriv stödord. Lyft diskussionen till helklass och jämför det ni skrivit.

- Vad handlar demokratiska principer om i fredstid? Hur använder ni dem i er vardag?
- Vad kan utmana vår demokrati och de demokratiska principerna?
Ge exempel från aktuella händelser.
- Hur kan demokratiska principer förändras vid krigsfara eller krig?
 - Vad innebär det på individnivå? Gruppnivå? Samhällsnivå?

Använd följande begrepp när ni resonerar:

Yttrandefrihet
Frihet
Rättigheter
Skyldigheter
Ägande
Stat
Hot
Makt
Tryckfrihet
Rädsla
Jämlikhet
Jämställdhet
Polarisering

LARMET GÅR: HÖGSTA BEREDSKAP RÅDER OM SVERIGE ÄR I KRIG

I grupp: resonera och utveckla berättelsen.

Stella är i skolan när hon hör flyglarmet. Hon blir helt ställd och glömmer allt hon lärt sig tidigare. Som tur är finns Sami nära, han tar tag i henne och vet exakt vad som behöver göras och vart de ska ta vägen. När de väl är i säkerhet kommer rädslan. Var finns familjen? Det går inte att nå någon, nätet ligger nere och den enda kontakt de har med omvärlden är den vevradio som Sami hade med sig i ryggsäcken.

- Utveckla berättelsen: Vad har hänt – och vad har lett fram till denna händelse? Vad händer under tiden, vad händer efter detta? Vad gör samhället, vad gör individer, hur spelar solidaritet in?
- Skapa en plan för hur det skulle kunna gå till vid en kris. Ni är i skolan när flyglarmet går. Hur gör ni? Vart går ni? Vilka samarbetar ni med? Vad behöver ni tänka på?

PM: ETT STÄRKT TOTALFÖRSVAR

Arbeta enskilt

Skrivuppgift/PM

Skriv ett PM (600–800 ord) där du resonerar kring de åtgärder som behövs för ett stärkt totalförsvar. Fördjupa hur dessa åtgärder kan påverka samhällets beredskap och motståndskraft. Fundera över orsaker till behovet, samt konsekvenser utifrån olika sätt att agera.

Källor: den digitala utbildningen samt olika myndigheters hemsidor. Ange referenser på adekvat sätt. Din text ska ha tre huvuddelar: inledning, avhandling och avslutning. I avslutningen knyter du ihop ditt resonemang och sammanfattar vad källorna beskriver.

TOTALFÖRSVARSPLIKT – SCENARIER

Arbeta i grupp

Diskutera scenarier

- Regeringen förbereder landet för höjd beredskap. Mikael är undersköterska och arbetar inom äldreomsorgen. Han är krigsplacerad i sitt ordinarie arbete om landet försätts i höjd beredskap. Vad kommer detta att innebära för Mikael?
- Anna arbetar med kommunikation inom Försvarsmakten. Eftersom hon är krigsplacerad vet hon att hon kommer att behöva arbeta både nätter och helger om det blir höjd beredskap. Hon är ensamstående med två barn. Vilket stöd behöver Anna från samhället och sin arbetsgivare. Hur kan detta samordnas för att göra Annas arbete möjligt?

KRIGSPACERING

Arbeta i par

Läs om krigsplacering och sammanställ kortfattat vad som gäller⁴².

AI OCH CYBER

Den tekniska utvecklingen går snabbt och säkerheten behöver ständigt uppdateras för att hänga med. Cyberhot delas ofta in i tre kategorier.

- Mänskliga hot (kan vara både i form av angrepp, eller sådant som sker av misstag).
- Tekniska hot (t ex systemfel).
- Naturhot (t ex väderfenomen, jordbävningar).

Samtliga hot kan påverka informations- och cybersäkerheten och leda till allvarliga konsekvenser, både för individer och organisationer.

Hot genom AI kan handla om flera delar. Bland annat kan AI-verktyg användas för att manipulera och sprida innehåll med syfte att påverka i t ex sociala medier. AI kan också göra att det blir svårt att veta vilket material som är äkta på olika digitala plattformar.

Arbeta i par. Diskutera och ge varandra tips om hur man som privatperson kan hantera AI och cyberhot.

- Installera säkerhetsuppdateringar så fort det går. → Vilka system använder du, där detta är aktuellt?
- Gör säkerhetskopior av viktig information. → När är detta aktuellt för dig?
- Använd multifaktor-inloggning på sociala medier. → För vilka av dina konton kan det vara aktuellt? Hur tar du reda på hur det går till?
- Var noga med vilka program du laddar ner och vilka länkar du klickar på. → När kan det vara aktuellt, och när mötte du senast en sådan situation?
- Vilka konsekvenser kan det leda till om AI-tjänster sprider felaktig information?
- Hur använder du AI i din vardag? Vilka eventuella utmaningar/risker kan du se med din användning, ur ett samhällsperspektiv?

⁴² <https://www.pliktverket.se/monstring-och-varnplikt/totalforsvarsplikten/krigspaceringar>

INTERVJU I NÄROMRÅDET: HUR FÖRBEREDDA ÄR INVÅNARNA?

Arbeta i grupp: intervju invånarna i ditt närområde. Hur ser deras beredskap ut? Skapa frågor som utgår från teman i den här utbildningen. Reflektera kring svaren och identifiera utmaningar och möjligheter. Vilket stöd skulle närsamhället behöva för att stärka sin roll i totalförsvaret?

Sammanställ svar och reflektioner i en presentation och redovisa dem för klassen/den större gruppen. Avsluta med att ge konkreta råd som utgår från utbildningen och era resonemang.

FRIVILLIGORGANISATIONER OCH TOTALFÖRSVARET

Arbeta i helklass.

Undersök elevernas förkunskaper:

- Vilka frivilliga försvarsorganisationer känner de till?
- Vad tror de att dessa organisationer gör, och vilka tror de är medlemmar i dem?

Undersök olika frivilligorganisationer som arbetar med kris och försvar⁴³.

Arbeta i par eller grupper

- Vad har de gemensamt? Vad skiljer dem åt?
- På vilket sätt är de olika organisationerna viktiga för totalförsvaret? Ge exempel.
- Hur gör man för att engagera sig i en frivilligorganisation? Vilka krav finns?
- Vilken organisation ligger närmast dig, om du skulle bli medlem i någon av de frivilliga försvarsorganisationerna, och varför just väljer du just den organisationen?

TEMAN FRÅN UTBILDNINGEN – INFORMATIONSPANSCH

Arbeta enskilt eller i grupper

Visualisera viktig information från utbildningen på en plansch. Om du talar flera språk kan du välja att förmedla informationen på ditt starkaste språk. Välj ett av följande teman:

- Totalförsvaret
- Försvarsmaktens uppdrag
- Totalförsvarsplikten
- Hybridhot (AI, cyber, rymden)
- Larm och signaler
- Beredskap
- Frivilliga försvarsorganisationer
- Nato
- Civilområden
- Hemvärnet

⁴³ <https://www.forsvarsmakten.se/sv/organisation/frivilliga-forsvarsorganisationer/>

AVSLUTANDE REFLEKTION

Arbeta enskilt eller i par

Reflektera utifrån utbildningens teman och jämför sedan med varandra. Vad var lika, vad var olika i era svar?

Tema	Det här visste jag redan	Det här var nytt
Totalförsvaret		
Hybridhot		
Rymden		
Beredskap		
Skyddsrum		
Larm och signaler		
Frivilligorganisationer		
Krisberedskap		
Nato		
Totalförsvarsplikt		
Beredskapsnivåer		

EXAMINATION

FÖRSLAG PÅ PROVFRÅGOR FRÅN UTBILDNINGSPAKETET

Frågorna är hämtade från utbildningsmaterialet och kan användas för prov eller som ämne för essäer och PM. Frågorna kan kopplas till ett flertal ämnen i gymnasieskolan, samt till läroplanens inledande delar.

- Vem vill du vara om kriget kommer? Resonera och ge relevanta exempel.
- Ge exempel på hur ett krig kan se ut idag, t ex drönare, satelliter, brott mot folkrätten, påverkan på miljön, hybridaktiviteter.
- Vilken roll har Försvarsmakten i totalförsvaret?
- Vilken roll har det civila samhället i totalförsvaret?
- Vilka beredskapsnivåer finns i Sverige, och vad gäller för de olika nivåerna?
- Vad innebär Sveriges roll i Nato, och vilka ömsesidiga åtaganden innebär denna allians?
- Vad innebär totalförsvarsplikten, och vilka olika delar innefattar den?
- Vilka risker finns med krig i rymden?
- Hur kan vi skydda oss mot cyberhot?
- Vilka hot respektive möjligheter har AI medfört i kontexten försvar?
- Vilka civilområden finns i Sverige, och vad har de för uppgift vid krig?
- Vilka åtgärder tror du behöver göras för att stärka det civila försvaret?
- Beskriv de förberedelser du själv kan göra för att öka din och samhällets motståndskraft.

FRÅGOR MED KOPPLINGAR UTANFÖR UTBILDNINGSPAKETET

Följande frågor knyter an till en större kontext och gör kopplingar till centralt innehåll i exempelvis samhällskunskap, historia och religion.

- Redogör för hur historiska skeenden spelar roll för dagens konflikter. Ge exempel.
- Beskriv och resonera kring hur krig drabbar olika grupper i samhället. Ge exempel på hur ett robust och demokratiskt samhälle kan skydda utsatta grupper i krig och vid kriser.
- Beskriv hur avsaknad av respekt för folkrätten påverkar krigföring och det civila samhället i krig?
- Beskriv värdet (och risken) med allianser och samarbeten mellan stater och grupper. Vilka allianser är idag mest centrala kopplat till pågående konflikter, och hur samverkar de?
- Vad innebär det att alla i världen är beroende av varandra, på gott och ont? Vilka risker och möjligheter finns med detta och hur kan det visa sig vid konflikter och krig?
- Vad innebär en nationell identitet, och vilka utmaningar och möjligheter finns med en stärkt nationell identitet? Vilka identiteter ställs vi inför som individer och grupper, och hur påverkar det oss? Vid vilka tillfällen är den nationella identiteten stark?

MUNTlig UPPGIFT: POD-CAST

Samhällskunskap

Svenska

Välj ett tema kopplat till beredskap och totalförsvaret.

Analysera frågeställningar kopplade till beredskap och totalförsvaret och **identifiera orsaker och konsekvenser** utifrån temat.

Diskutera orsakerna och konsekvenserna samt ge möjliga lösningar på dessa. Det kan handla om att visa förståelse för hur samhället och individen delar ansvar för krisberedskap, samt ge argument för olika sätt att se på frågor, och **värdera** andras ståndpunkter utifrån den information som finns.

Teman:

- Demokrati – ett gemensamt uppdrag
- Ett starkt och robust samhälle
- Beredskap
- Totalförsvaret
- Pliktuppgiften

Redovisa gruppens tankar i en podcast. Skapa olika roller:

- programledare
- experter
- (gäster)

Spela in podden med en telefon. Föreställ er att podden ska sändas i svensk radio eller via någon stor streamingtjänst. Börja med att skriva manus eller stödord för det ni ska diskutera.

SKRIVUPPGIFT: DEBATTARTIKEL

Svenska

Samhällskunskap

Elevernas riksförbund uppmanar alla elever att engagera sig för Sveriges främsta. De eftersöker debattartiklar där eleverna tar ställning för vikten av att tänka källkritiskt och vara medveten om propaganda och fake news. Du bestämmer dig för att skriva ett inlägg:

- Börja med att formulera din ståndpunkt.
- Formulera tre argument som styrker din tes.
- Fyll på argumenteringen med motiveringar.
- Hitta eventuella motargument.
- Ta fram argument som spolieerar motargumentet.

Bearbeta texten. Tänk på att ha med en slagkraftig rubrik, tydlig inledning och argument som stöds av sakliga motiveringar (kopplade till trovärdiga källor) och en avslutning som knyter ihop och övertygar läsaren om din åsikt som den rätta.

SKRIVUPPGIFT: BESKRIVANDE TEXT – RETORIK

Svenska

Retorik

Skriv en beskrivande text där du **ger exempel** på hur retoriska grepp används politiskt på olika sätt, samt på hur retoriska grepp återfinns inom propaganda, nyhetsrapportering och andra informationskanaler under kris och krig. I texten **resonerar och beskriver** du utifrån följande frågeställningar:

Ge exempel på retoriska grepp i krig ur ett historiskt perspektiv: hur användes muntlig retorik under t ex andra världskriget, Vietnamkriget, kalla kriget etc.?

Ge exempel och jämför retorik från olika krig. Vad är gemensamt, och vad skiljer sig åt?

Vilka retoriska grepp används i dagens (muntliga och skriftliga) nyhetsrapportering och propaganda, och **vilken effekt** har dessa på krigsförlopp och opinion? **Vad vill de olika sidorna uppnå**, och hur lyckas de med detta på nationell och internationell nivå?

Hur används muntlig och skriftlig retorik i olika informationskanaler idag, och **vilken effekt** får det på opinionen och de grupper som möts av informationen/propagandan?

Analysera och jämför retorik om en och samma händelse, men ur två olika sidors perspektiv. Beskriv likheter, skillnader, målgrupp och effekt på opinionen.

Koppla samtliga resonemang till grundläggande retoriska begrepp.

Aristoteles anses vara den viktigaste tänkaren inom den retoriska traditionen.

ANTECKNINGAR

[illegible]

[illegible]

FÖRSVARSMAKTEN